

PROF. DR. JOŽE ŠTIRN, DOBITNIK NIB-OVE NAGRADE ZA ŽIVLJENJSKO DELO

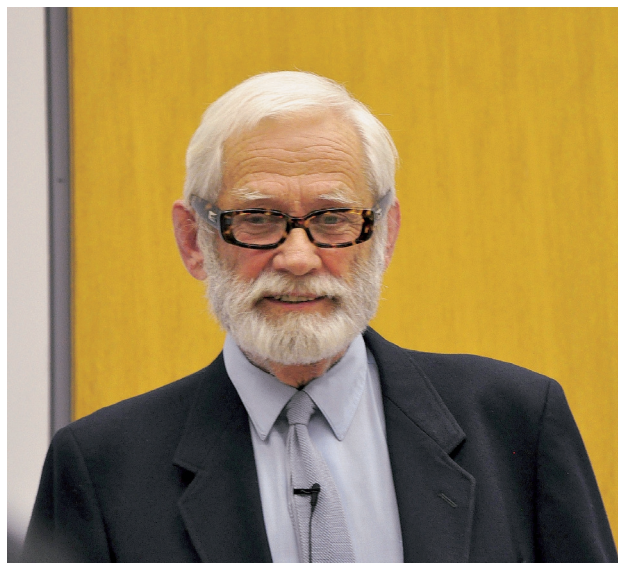
Prof. dr. Jože Štirn se je z raziskovanjem začel ukvarjati že kot študent biologije in je za svoje delo prejel kar tri Univerzitetne Prešernove nagrade. Kmalu je svojo naravoslovno radovednost povezal tudi z organizacijskimi sposobnostmi in v letih 1960–61 organiziral in vodil prvo jugoslovansko biološko ekspedicijo v Etiopijo in na Rdeče morje. Odmevnost odprave in sodobna potapljaška oprema, ki so jo darovale tuje firme in Splošna plovba Piran, sta mu omogočili, da je leta 1962 osnoval Republiški center za podvodna raziskovanja v Ljubljani in Potapljaško šolo v Fiesi. Že dve leti kasneje pa je z odobritvijo soustanovitelja SAZU dosegel ustanovitev in uradni znanstveni status Zavoda za raziskovanje morja Slovenije v Portorožu, katerega direktor je bil v letih 1964–1967. Zavod je bil nato ukinjen, njegove prostore pa je leta 1969 odkupil Inštitut za biologijo Univerze v Ljubljani za potrebe na novo ustanovljene Morske biološke postaje v Portorožu kot samostojne enote Inštituta. Prof. Štirn se je postaji pridružil leta 1970 in jo do leta 1977 tudi vodil. V tem času je pod okriljem UNESCO organiziral podiplomske tečaje mediteranske morske ekologije za slušatelje iz sedemnajstih držav Sredozemlja. Na osnovi njegovih odmevnih znanstvenih objav iz tistega obdobja sta mu Okoljski program in Organizacija za hrano in kmetijstvo pri Združenih narodih poverila pripravo projekta mediteranskih raziskovanj ekoloških vplivov morskega onesnaževanja s sedežem programa v Alžiru. Vse to je bistveno prispevalo k še vedno trajajočemu sodelovanju Morske biološke postaje v mediteranskih projektih teh organizacij, financiranju dragocene raziskovalne opreme in štipendiranju sodelavcev MBP v tujini. Prof. Štirnu je kasneje uspelo pridobiti nove prostore za postajo in jih preurediti v sodoben morski raziskovalni center. S tem je prof. Štirn zaslužen ne le za razvoj Morske biološke postaje, temveč tudi za mednarodni ugled ustanove, ki danes deluje kot organizacijska enota Nacionalnega inštituta za biologijo.

Še v času delovanja na Zavodu za raziskovanje morja je na osnovi svojih raziskav postavil hipotezo o vplivu reke Pad na evtrofikacijo tega območja. Ta je bila potrjena mnogo kasneje na osnovi številnih satelitskih posnetkov porazdelitve klorofila-a in porazdelitve površinske temperature, skupaj z numeričnimi simulacijami cirkulacije tega območja. V šestdesetih letih preteklega stoletja je proučeval tudi vpliv komunalnih odpadkov na ekološke razmere v morju ter na fitoplanktonske in zooplanktonske karakteristike severnega Jadrana, kar je v letu 1966 zaključil s smernicami za obravnavo in vodenje odpadkov s podmorskimi izpusti izven obrežnega pasu, ki jim je sledila občina Piran. Ob koncu šestdesetih let se je prof. Štirn zaposlil na Smithsonianovem inštitutu v Washingtonu v ZDA za delo na Projektu flore in favne Sredozemskega morja. V okviru projekta je v Tuniziji vodil oddelek za bentoške nevretenčarje sredozemske-

ga in rdečega morja, z raziskavami evtrofikacije velike morske lagune v Tunisu. Iz lagune je izoliral in nato gojil različne alge, ki povzročajo evtrofikacijo. Izolat ene od njih je poslal v zamenjavo nekaterim specialistom, od njih pa je brez njegove vednosti oz. dovoljenja zašla v ribogojnice morskih rib. Od takrat se še vedno uporablja v industrijskih ribogojnicah kot živa hrana ribjih ličink. Za delo Ecological Consequences of Marine Pollution je leta 1972 prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča.

Prof. Štirn se je v začetku osemdesetih let zaposlil pri medvladni komisiji za oceanografijo pri UNSECU z večletnimi misijami v tedanji Demokratični republiki Južni Jemen, Severnem Jemnu in v Kamerunu. Kot redni profesor je v osemdesetih letih na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete poučeval oceanografijo, ekologijo morja in ribiško biologijo. Med letoma 1988 in 1990 je bil profesor na Univerzi v Nici, nato pa je prevzel odprto profesuro na Univerzi Sultan Qaboos v Omanu, kjer je kot svetovalec načrtoval in upravljal tamkajšnji nacionalni program ribištva in sodeloval na ekspedicijah raziskovalnih ladij v Indijskem oceanu in v Perzijskem zalivu. Zbral je množico planktonskih vzorcev, ki jih še danes zavzeto obdeluje, v sklopu projekta Tethys pa pripravlja monografijo in atlas planktonskih alg Sredozemskega morja, Indijskega oceana in obrobni morij. Od leta 1997 do nedavnega je predaval na Université Internationale de la Mer v Cagnes-sur-mer, ki mu je leta 2002 podelila naziv zaslužnega profesorja. Od leta 1992 je dopisni član Evropske akademije za okoljske zadeve v Tübingenu. Prof. Štirn ni človek, ki bi v pokoju miroval. Že od leta 2005 vodi projekt o vplivih delovanja Luke Koper na onesnaževanje in druge okoljske probleme v Koprskem zalivu.

Prof. dr. Jože Štirn je strokovnjak izredno širokega pogleda, naravoslovec v polnem pomenu besede, potapljač, ribič, limnolog in oceanograf, predvsem pa

Prof. dr. Jože Štirn (Foto: V. Bernetič)

morski ekolog. Že zgodaj je spoznal, da lahko biologijo morja razumemo le, če njene raziskave povezujemo tudi z oceanografijo, limnologijo, kemijo in mikrobiologijo morja. Tako je v slovenski prostor postavil zametke iz opisne oceanografije, vpeljal je marikulturo, podal osnove za raziskave v ribištvu ter postavil temelje za kasnejše specializirano raziskovalno delo na posameznih segmentih morske ekologije. S številnimi prispevki

v poljudno-znanstvenih revijah in dnevnem časopisu je pomembno prispeval k osveščanju slovenske javnosti v zvezi z onesnaževanjem morja, opozarjal pa je tudi na njegovo bogastvo. Njegovi prispevki so navdušili številne kasnejše strokovnjake s področja morskih ved za izbrano strokovno pot.

Vlado Malačič, Jadran Faganeli in Janez Forte